Ч. 48. Należytość pocztową zapłacono ryczałtem. Львів, 2. грудня 1928. Почтову належитість заплачено гуртом. Рік. II.

Виходить шо тижня

Адреса Редакції і Адм.:

„ПРАВДА“

Львів, вул. Кльоновича ч. 8. II. пов.

Телефон 4—48,

Поодиноке число коштує 20 сотиків

ПЕРЕДПЛАТА

В КРАЮ:

Річно 10 зол. Піврічно 5 зол. Чвертьрічно 2 з. 50 сот. Місячно 1 зол

ЗА КОРДОНОМ:

Річно 2 амер. доляри або їх рівновартість

Процес у справі вбийства Гука

Дня 24. листопада ц. р. пізним вечером скінчився кількадневний процес проти укр. студента Плятона Полотнюка та Івана Сеніва. Полотнюкови закидав прокуратор приналежність до Укр. Військової Орґанізації та те, будьтоби він з наказу тоїж орґанізації довершив убийства Гука. Сеніва обжаловувано за укривання Полотнюка перед поліцією. На підставі зізнань цілого ряду свідків стверджено, що Полотнюк невинний. При кінці процесу прокуратор поставив судови присяж. питання відносно вини обжалованих що до державної зради та вбийства Гука. Трибунал присяжних по нараді одноголосно звільнив Полотнюка від заміту вбийства та більшістю голосів від заміту державної зради. На основі такого вердикту трибуналу присяжних, суд звільнив Полотнюка і Сеніва від вини і кари. Оба вони зараз вийшли на волю.

—o—

Вісти зі сойму

В часі засідання сойму дня 20. листопада маршалок сойму Дашинський повідомив, що від міністра справедливости вплинуло внесення з домаганням видачі судови українських послів: Палієва, Ліщинського й Кохана та комуніста Хама. Внесок цей відіслано до розглянення окремій комісії. Два українські внески в справі відомих першолистопадових подій у Львові адміністраційна комісія приділила до зреферовання українському послови Целевичови. — В біжучій соймовій сесії прийде черга на неполагоджену попередно справу виборчих надужить.

—o—

Нечуваний поступок

Дня 27. листопада с. р. скоїлася в Варшаві, в соймовім будинку нечувана в парляментарнім світі подія. В часі дискусії над бюджетом міністерства внутрішних справ, головнож над його диспозиційним фондом, прийшло до острої словної перепалки між послом Бльоку співпраці з урядом Полякевичом, та українським послом Хруцьким. Словна перепалка між обома послами продовжувалася опісля на соймовім коритарі. В часі того пос. Полякевич два рази зневажив чинно посла Хруцького. Справу тої нечуваної в парляментарнім світі зневаги посла предложили представники українського і білоруського Клюбу маршалкови сойму Дашинському. Зневага ця викликала протест навіть у польських лівих соймових Клюбів.

—o—

Польська нота до Чехословаччини

Польський посол у Празі д-р Ґжибовський передав чеському міністрови закордонних справ Бенешови ноту від польського уряду, в звязи з недавним замахом Пазюка на польський конзулят у Празі. Нота домагається негайного розвязання кількох українських орґанізацій у Чехословаччині, а саме: „Ліґи українських націоналістів“, „Української Військової Орґанізації“, „Орґанізації націоналістичної молоді“ та „Військового Союза“. Крім того домагається нота закриття виходячого в Празі українського часопису „Розбудова нації“ та видалення з границь Чехословаччини великого числа українських діячів.

Польський уряд жалується в тій ноті, що згадані орґанізації та вся українська еміґрація в Чехословаччині ведуть протипольську діяльність.

—o—

Що каже староста ґродський?

Новий староста ґродський Кльоц приняв дня 20. м. м. на розмову кількох часописних письменників. В розмові з ними про сегорічні листопадові події сказав: „В тій справі мій погляд не може бути инший ніж уряду. Зрештою моя праця піде в напрямі ясного та виразного зясовання суспільности, що реґулятором публичного життя є виключно влада, вивінована у відповідні засоби для забезпечення ладу та порядку. Зрештою однаково заопікуюся всіми верствами суспільности, що стоять на ґрунті державности“. Дальше сказав староста, що у відношенню до преси, він, як одинокий представник політичної влади, сам буде її подавати всякі вісти. Заповів також, що в найближших днях скличе пресову конференцію, на якій львівські журналісти будуть могли висказати свої побажання.

У шістьдесятьліття нашої „Просвіти“

(—) Велике народнє свято святкуватиме наш нарід у Галичині 8. грудня цього року. В цьому дни мине 60 літ від заснування нашого найстаршого товариства „Просвіта“.

Так, воно найстарше, його називають навіть матірю всіх інших наших товариств, бо з „Просвіти“ й виходив почин до їх заснування. Наша „Просвіта“ була зразком для „Просвіт“ на Великій Україні, на Закарпатській Україні тай в Америці.

Правда, ще в 1848 р. р. себто тоді коли наш нарід у „весні народів“ пробудився до нового життя заснували були наші передові люде „Руську Матицю“. Це товариство мало теж завданням ширити просвіту й науку в нашому народі. Однак уже в перших роках свойого істнування не виявляло воно потрібної діяльности. Книжок видавало дуже маленько тай ці, що видало, були писані такою мовою, що не то невченому, але й високообразованому важко було їх читати. А чим дальше, тим більше це товариство заснічувалося й сьогодні про нього нічогісько не чути, хоч воно на папері дальше істнує й каменицю має.

І вже в самих початках свідомі люде, що бажали піднесення народної освіти, стали домагатися, шоб „Матиця“ видавала книжки писані живою народною мовою. Але всі ці домагання були киданням гороху об стіну — провідники „Матиці“ як застрягли в мертвеччину, так ніяк не хотіли рушити наперед.

А то були часи, колн в Галичину продісталися Шевченкові твори. Наша ґімназійна й університетська молодь зачитувалася в них і проймалася любовю до рідного народу. Заклик Шевченка:

„Обніміте, брати мої
Найменьшого брата,
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати...“ —

не був для них пустим звуком. Бачила ця молодь, що „Руської Матиці“ не збудити з мертвого сну, тай сказала собі: „Треба заснувати нове товариство, щиронародне“.

І порозумілися з кількома старшими свідомими Українцями, а передусім з о. Степаном Качалою та о. З ячківським, тай уложили статут товариства, яке так і назвали „Просвітою“.

І 8. грудня 1868 р. відбулися перші загальні збори „Просвіти“. Першим головою вибрано молодого ґімназійного професора Наталя Вахнянина. І інші виділові були молоді люде. Із них жиє доси вже тільки презид. Юліян Романчук.

Нововибраний виділ зараз забрався до праці. А перша програма товариства була дещо інша як тепер. Воно мало не тільки дбати про просвіту народу, але про українську науку та видавати шкільні книжки для ґімназій і наукові твори.

Перша книжка „Просвіти“ — „Зоря“, читаночка для народу, дуже припала всім до вподоби.

Із року на рік поширювалася діяльність. Прибувало членів, богатші Українці робили записи, чи то в грошах, чи в землі й воно видавало щораз більше книжок для народу, а календар „Просвіти“ став улюбленою книжкою.

Пізніше, як повстало „Наукове Товариство ім. Шевченка (1873) а потім „Українське Педаґоґічне Товариство (1881), перше для плекання української науки, друге для шкільних справ — могла вже „Просвіта“ віддатися тільки праці над просвітою народу. І вже „Просвіта“ не обмежувалася тільки до видавання книжок, але взялася засновувати по селах і містах читальні „Просвіти“. Дбала й про господарське піднесення народу, закладала крамниці при читальнях і позичкові каси. Хоч були перепони, хоч проти „Просвіти“ йшли й свої й чужі, просвітня праця йшла бистро наперед. До світової війни мала вже „Просвіта“ до три тисячі читалень у Галичині, а в них до 200 чисяч членів. Просвітною роботою по повітах кермували 77 філій.

Був це вже великий поступ, хоч правда все ще не такий, як повинен був бути. На двіста тисяч членів, а три міліони повинна була мати „Просвіта“. Колиб так воно було до війни, не так ми булиб вийшли з світової заверюхи, як вийшли.

А та світова війна, вона багато принесла шкоди „Просвіті“ — і матеріяльної й моральної.

Та вжеж таки „Просвіта“ не впала, її діяльність не зменьшилася, не ослабла, а радше поширилася. І булаб вона ще більша, ще плодовитіша, колиб кожен Українець зрозумів, що його народним обовязком є бути членом „Просвіти“. Нехайби „Просвіта“ мала тільки один міліон членів (а нас Українців по цьому боці кордону є до сім міліонів) і нехайби річна вкладка була тільки один золотий від члена — то вже „Просвіта“ малаб річно один міліон. І тоді наша „Просвіта“ моглаб багато більше зробити для просвіти народу, й ми моглиб із певною надією глядіти в недалеку вже будуччину. І ніякі ворожі затії не булиб страшні тоді ні „Просвіті“ ні всему народові нашому.

А має наша „Просвіта“ крім чужих ворогів, що радіби, щоб наш нарід потопав у темряві, ще й своїх домашніх. Ріжні й вони. Та найнебезпечніші це ті, що воюють проти віри й Церкви. Вони радіб захопити в свої лабети „Просвіту“ та зробити з ньої осередок своєї шкідної „роботи“. Правда й вони не роблять це з власної спонуки, тільки йдуть на шнурку жидівсько-московських комуністів, що їм „Просвіта“, така як вона є, щиронародня — сіллю в очах. На їх приказ наші домашні комуністи й їх прихвостні сельроби працюють над цим, шоб „Просвіту“ захопити в свої руки. І вже від кількох літ чуємо на зборах „Просвіти“ їх напасти на „Просвіту“ тай бачимо змагання здобути її. А що воно значилоб, колиб ці вороги Церкви й нашого народу захопили „Просвіту“ — чиж треба говорити. „Просвіта“ пересталаб бути просвітним товариством, а сталаб осередком зіпсуття й деморалізації, і не ми Українці булиб там господарями, а ці, що платять нашим більшовицьким крикунам-аґітаторам. Хоч назва „Просвіта“ осталаб, хоч товариство то статутово булоб українське — та робота його булаб протинародня, на користь ворогів народу, на користь червоної Москви.

Тому треба нам дуже пильно дбати щоб не дати „Просвіти“ в їх руки. Треба всіх освідомлювати, що більшовикам Москалям і Жидкам ходить про це, щоб знищити національну роботу „Просвіти“, щоб захопивши „Просвіту“ тим лекше ширити безбожність і деморалізацію, зіпсуття в народі.

8. грудня будуть, як що року загальні збори „Просвіти“. Треба нам добре дбати, щоб відпоручниками на ці загальні збори вийшли тільки люде певні, що їм дороге народнє добро, св. віра й народність наша, що їм справді ходить про „Просвіту“, а не про крикунство. Добре дбаймо, щоб наша „Просвіта“ остала наша й у своє шістьдесятиліття не стала добичею ворогів нашого народу й Церкви нашої.

Це одно, а друге: коли хочемо, щоб „Просвіта“ робила свою просвітню роботу так як повинна, то нехай не буде ніодного Українця й Українки, що не вважалиб обовязком і честю бути членом „Просвіти“ — нехай „Просвіта“ має не тисячі, не сотки тисяч, а міліони членів...

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ. 35

Гетьман Богданко

— Добре, добре, Алі! Коб тільки Бог поміг нам вирватися відсіля.

Алі поклонився й відійшов, а княгиня впала на вколішки, молилася.

На молитві й застали її Оксана й Катерина.

— Чули що? — питає княгиня в них.

— Чули, — каже Катерина. — Не тільки чула я, але й бачила. Такого війська, такого лицарства, що оком не проглянути!

— Славаж Тобі, Господи! — каже княгиня. — Може скінчаться муки мої тай ваші? Ех, якби я хотіла побачити військо наше.

— Можна, княгине. Із горища гарему видно, ми обі вже виходили туди дивитися.

— Можна? Ходім — каже княгиня.

Вузенькими східцями повели Катерина й Оксана княгиню на горище.

На горищі невеличкий отвір, прозір малесенький.

— Ось туди можна глядіти, відтіля видно все, як на долоні.

Княгиня підступає до отвору з дріжучим серцем. Виглядає крізь отвір і бачить: Дніпро вилискується в сонці, рідний Дніпро! Дніпро, батько й краса України, цей самий, що золотоверхий Київ пропливає, цей самий, що за порогами славну Січ пестить, що лицарів запоріжських у чайках бистрих на бої, по славу носить. А над ним, над його берегами вони, діти його, лицарі чубаті, запоріжці славні! Багато їх, багато... справді оком не проглянеш...

Глядить княгиня Оленка, а серденько в ньої, те так довго мучене серденько, так б'ється, так б'ється в груди, мов ця птичка, що на вид сонячка ясного волі забагла, на волю хоче, грудьми об тісну клітку бє. Б'ється серденько наболіле, а очі шукають його, милого її, Богданка, отамана славного...

Козацький табор чималий, важкими возами обставлений, як твердиня. А між ними в середині козацькі намети. Там по середині певно буде намет його, Богданка.

І шукає княгиня зором там у середині Богданкового, отаманського намету. Є, є! найшла. Не ріжниться він від других наметів, але над ним прапор хрещатий запоріжський, а перед наметом біля входу біловолосий бунчук із золотою галкою й двох вартових козаків стоїть.

— Чи є він там у наметі, чи нема? — думає княгиня, очей від намету не відриваючи.

Аж ось і порушилася заслона в отаманському наметі. Хтось виходить. Княгиня Оленка дух заперла в собі, зір у намет вп'ялила. Виходить. Він? Ні — це... це його побратим Покотило. Княгиня пізнала його. Ця сама дужа та горда постава, ці самі меткі рухи. Вийшов, говорить щось одному з вартових. Вартовий спішно відходить, підходить у кут табору до одного воза. Щось говорить одному із козаків. Козак увихається біля воза. Щось добуває. За хвилю несеться дзвінкий голос. Княгиня знає його — це литаври. Таких литаврів уживають і в Аслан-Кермені. Зворухнувся ввесь табор. Немов ці бджоли до очка вулика злітаються, так збігається козацтво на голос литаврів перед отаманський намет. І знову розхилюється намет. — Ах, це він, це її Богданко! Усю душу вложила вона в свій погляд, щоб не пропустити ні наймалішої дрібнички на ньому. на її милому. Виходить він, такий гарний, такий мужній як колись, як тому два роки... тільки волос уже сріблиться подекуди, передчасно. І обриси лиця гостріші. Багато, мусить, перетерпів бідний...

Стиснулося серце в княгині Оленки:

— Бідний, бідний!

Козацтво в підкову стає. Він говорить щось, махає рукою. Ах, як радаб вона почути, що він говорить! Бодай голос його, щоб долинув до ньої. Та не чути ніщо! За далеко...

Вже розходяться козаки, Він остає

о. СТЕФАН КОВАЛІВ

Прообрази Ісуса Христа

10. Давид.

Зі всіх жидівських царів найбільше вславився Давид так через свої геройські подвиги, як також через свою набожність, благородність і покору.

Був він предком Месії, близшим і славнійшим, ніж Авраам. Пізнійші називали Месію сином або потомком Давидовим. Діти витаючи Ісуса в церкві кликали: **„Осанна Сину Давидовому!"** Був він і прообразом Месії. Як Христос, так і він народився в Вифлеємі, провів своє дитинство в покорі, пониженню і укриттю, поборов небезпечного ворога, терпів тяжкі переслідування, став відтак царем і пророком. Царство Давида було прообразом месійного царства. Давид узброєний тільки в палицю і пращу виступає до боротьби з велитом Ґоліятом, котрий через 40 днів насміхався з ізраїльського війська. Ісус, узброєний хрестом, виступив до боротьби зі сатаною, котрий від 40 віків гнобив людський рід. Силач Ґоліят кепкує з Давида і глузує з його слабосилля. Діявол та злі люди насміхаються з позірної слабости Ісуса і Його Хрест називають глупотою. Давид убив Ґоліята, хоч був много слабший і низшого росту. Спаситель поконує світ і діявола, хоч видавався слабим чоловіком.

Миролюбний Давид відплачує свому гонителеви Савлови лагідністю і терпеливістю: двічи щадить його. Миротворець Спаситель оказує найбільшу лагідність і терпеливість усім тим, що Його переслідують, і прощає своїм ворогам.

По трийцятьлітних трудах і переслідуваннях Давида, вибрав його нарід на царя. По трийцять трьох літах трудів, пониження і терпінь Спасителя, узнано Його вкінці Царем царів. Нині весь світ віддає Йому Божу честь і славу, а під кінець віків навіть Жиди приймуть Його святе право.

Давид згрішив і за кару мусів утікати перед сином Авессаломом. Плачучи переходить потік Кедрон. Супровожає його малий гурток вірних слуг. Ісус для людських гріхів, які взяв на себе, є виведений з Єрусалиму. Товаришать Йому на Голгофту тільки Пречиста Мати Його, св. Йоан і декілька побожних жінок.

Семей кудаючи на Давида камінням, проклинає його. Авесса, один з царських полководців, розгніваний такою злобою, хотів відрубати Семейови голову, але Давид не позволяє йому нічого злого зробити. Ісус Христос молить свого Вітця, щоби простив богоубийникам і богохульникам, які стояли під хрестом.

Зрадник Давида Ахітофель повісився з розпуки. Зрадник Христа Юда вчинив те саме.

Не тільки Давид став славним предком і прообразом Месії, славними стали теж Єрусалим і Сіон. Назв тих уживали пізнійші Жиди і християни на означення царства Христового і неба. В тім значінню нині ще говориться про горішний Сіон та горішний Єрусалим. Стали вони також прообразом церкви Христової.

Прообраз Давида вказує нам: А) що Месія буде царем лагідним та безконечно милосерним, Б) що при основанню свойого царства буде мусів понести чималі труди і терпіння.

11. Йона.

Довгий ряд месійних прообразів замикає пророк Йона. Сам Ісус вказав на сей прообраз в розмові з Жидами кажучи, що на потвердження своєї науки дасть тільки знак пророка Йони: **„Як Йона був у череві китовім три дні і три ночі, так буде Син чоловічий в нутрі землі три дні і три ночі".** (Мат. XII. 40.)

По смерти Єлисея післав Бог пророка Йону,*) в місто Ниневію, щоби там проповідав покаяння. Спаситель через своїх Апостолів взиває до покаяння поганські народи. Задля непослуху Йони знялася велика буря на морі, так що корабель трохи не затопився. Залозі грозила смерть. Скоро лиш корабельники вкинули Йону в води, море зараз успокоїлося. Спаситель жертвує себе добровільно на смерть для ратунку загибаючого людства.

Йона перебув в череві великої риби три дні і три ночі а після третього дня вийшов звідтам цілісінький. Спаситель до третього дня спочивав у гробі і вийшов з нього повен життя.

Йона освободжений взиває до покаяння Ниневитян. Ісус Христос по своїм воскресенню, приказує Апостолам проповідати Євангеліє всім народам і через них навертає весь світ.

Сей прообраз заповідає: 1) що Ісус Христос понесе смерть; 2) що три дні позістане в гробі; 3) що воскресне і що навернуться до Нього Жиди і погани.

---

*) Чудесна історія про Йону вчить нас, що Бог оказував своє милосердя також народам поганським, що через Жидів впливав Бог деколи на релігійне життя поган.

---o---

сам із Покотилом та ще одним старшим козаком.

Розмовляють...

Потім Покотило показує на город, на замок, на гарем...

Знає вона, знає Оленка, що побратим Покотило говорить тепер її Богданкові:

— Ось тамечки живе, тамечки з туги вяне твоя дружина люба, Оленка твоя...

І бачить вона: впялив Богданко зір туди, де гарем.

І хочеться їй закликати, голосно закричати:

— Я тут, тут, Богданочку! Я бачу тебе, бачу! А ти, милий, чи бачиш мене?!..

Та не крикнула. Біля неї невольниці Катерина й Оксана — їх вид пригадав їй усе, отямив її — не можна кричати!

— Княгине, може вже ходім? Небезпечно так довго тут бути. Можуть завважати, що нас нема, шукати за нами можуть... — говорить Оксана.

— Постріваймо ще трошечки, ще крихіточку! Там є він, він — мій Богданко! Хай надивлюся на нього, натішуся ним...

А по хвилі:

— Зійди одна на долину тай стань на варті. Як буде небезпека, як шукатимуть за мною — даш знати.

— Я зійду, — каже Оксана. І збігла східцями на долину.

А княгиня дальше дивилася в визір.

Приводять три коні. Сідають. Богданко сідає на білого.

Їдуть. Лучиться з ними більший відділ із табору.

Їдуть під мури города. Зникають із овиду.

— Ходімо — каже княгиня.

Зійшли. Надійшла Оксана.

— Ну, щож? — питає княгиня.

— Нішо. Нема нікого. Мов вимело всіх...

І справді тихо було в гаремі й скрізь. Жінки в інших кімнатах збилися в купу в трівозі...

Мужчин ні сліду. Усі подалися на мури. Баша на ґенеральній раді замкової старшини.

Турки глядiли цікаво зза заборол на мурах, що думають робити запоріжці...

Аж побачили їздців на конях. Попереду отаман на білому. Перед отаманом козак із білим платком на списі. Парляментар. Біля нього сурмач. Прикладає сурму до уст. Грає. Турки з мурів нащурюють вуха. Парляментар підносить прапір, дає знак, що хоче говорити. Старший над залогою підходить до краю мурів.

— Що вам треба? — питає.

— Князь Богданко Ружинський, гетьман Славного Війська Запоріжського хоче розмовитися з вашим башою, начальником Аслан-Керменя, — кричить парляментар на ввесь голос протягаючи слова, щоб виразно можна було чути його.

— Не можна! — відкликує Турок. — Баша тепер на ґенеральній раді.

—Все одно, клич його зараз. А ні то на порох рознесемо ваше гніздо й не пощадимо нікого. Клич його зараз — кричить козак.

— Не боїмося ми твоїх погроз! — кричить Турок. — Мури в нас кріпкі, вояки хоробрі. Але йду, сповіщу башу. Що він скаже, так буде...

— Іди! Гетьман Богданко жде!

Прийшов старшина до баші.

— Чого тобі? — питає Пшерембський.

— Був парляментар від козаків, а радше від їх гетьмана, — каже старшина, низенько кланяючись.

— І чогож він хоче?

— Жадає, щоб ти, милостивий башо, вийшов до нього на розмову.

— Я? До нього на розмову? Чого?

— Не казав чого. Грозив тільки, що коли не вийдеш, то козаки рознесуть на порох Аслан-Кермень і нікого не пощадять.

— Не так воно легко здобути Аслан-Кермень — добре він укріплений.

(Дальше буде.)

З церковних справ

Памятник Папи Венедикта XV.

В Римі, в церкві св. Петра відбулося дня 22. листопада торжественне відкриття памятника Папи Венедикта XV. В часі відкриття був присутний св. Отець, много кардиналів, дипльоматичний корпус та численні паломники.

Беатифікаційний процес Папи Пія X.

Апостольська Столиця, заки проголосить когось католицьким святим, заряджує за кождим разом остре й на заприсяжених свідоцтвах оперте доходження. Доходження те називається беатифікаційним процесом. Коли такий беатифікаційний процес докаже, що якийсь угодник Божий перевів ціле своє життя у святости, помер у Бозі та по його смерти за його заступництвом діються чуда, або люди одержують надзвичайні ласки, тоді св. Отець проголошує такого угодника Божого блаженним. Коли дальші доходження по проголошенню блаженства викажуть нові чуда й ласки та проти святости угодника не появиться ніодин доказ, щойно тоді св. Отець проголошує того блаженного святим Католицької Церкви.

По найновійшим вісткам (Пер. Еп. Від.), Конґреґація Обрядів у Римі покінчила останні приготовання до беатифікаційного процесу Папи Пія X. Перевела вона цілий ряд провірок у головніших місцях побуту й діяльности покійного Папи. Висліди тих доходжень зібрано в окремих актах, які творять значний доказовий матеріял. Таким чином важка передвступна праця вже покінчена. Чим раз частійше приходять вістки про ласки, одержані від Бога за вставленням Пія X. а вірні відбувають численні прощі до підземної каплиці Церкви св. Петра, де спочивають мощі Папи.

Боротьба проти богохульства та неморальности в Італії.

В часі т зв. „Суспільного тижня“ в Медіоляні, ухвалено, між иншими такі резолюції у справі деморалізації: 1. Завдяки добрій волі уряду та невтомній праці Католицькій Акції, італійське законодавство вступило на дорогу законів і декретів, які створюють правильний і подрібний кодекс (збірник законів) до боротьби з неморальністю й богохульством. 2.З другої однак сторони належить ствердити, що закон проти богохульства й проклонів не вчислює образи заподіяної Богу, а підчеркує одиноко протиспсупільний характер цих проступків. 3. Закони, як такі, не можуть направити обичаїв і зі сумом належить ствердити, що влада не всюди має згляд для закона та що загал супроти проступків поводиться рівнодушно. 4. З вдоволенням треба ствердити, що уряд творить власну комісію з ціллю берегти точне виконання закона. (ПЕВ.).

Примірні села. В Камінеччині, в селі Деревляни відбулася на днях під проводом Впрп. ОО. Редемтористів св. Місія, в якій взяли численну участь всі села цілої Камінеччини. По скінченню св. Місії зі сіл: Деревляни, Спаса, Тадань, Волиці деревлянської, Побужан, Соколі, Стрептова, зголосилося около вісімдесять нових передплатників „Правди“. Честь їм за їх зрозуміння потреби доброго християнського часопису, а Високопреподобним Отцям Місіонарям наша вдяка, за зичливість для „Правди“.

Школа без релігії

„Не позволю своїй дитині накидати релігію! Хай вона сама пізнійше вибере таку релігію, яка їй сподобається!“ Так кажуть „освідомлені“ соціялісти. Бо соціялізм жадає школи без науки релігії, без релігійних практик.

Той сам соціяліст, що кричить, що не позволить своїй дитині накидати релігії, сам позваляє тійже дитині накидати знання рахунків, природи й инших. І наука й виховання мусять уживати в деч**і**м примусу. Коли би дітей не примушувалося проти їх волі, то взагалі не мож булоби їх виховати.

Основні поняття з обсягу науки й виховання мусимо накинути дитині, щоби перестерегти її перед похибками, які в страшний спосіб у пізнійшім життю могли би пімститися на ній самій. Так само накидаємо дитині деякі релігійні правди і практики, щоби захоронити її перед моральним упадком, що є наслідком безрелігійного виховання.

Маємо прикрий примір наслідків безрелігійного виховання у Франції. Наслідки ці такі, що протестант Віссон, який через 20 літ боровся за безрелігійну школу, мусів вкінці сказати: „Всі знаємо, що овочем такої школи є моральне банкротство.“

Коли у французськім окрузі Секвани переведено урядове обчислення злочинців, провірено, що зпоміж 100 дітий, які попали до вязниці 11 було з католицьких шкіл, а 89 з безрелігійних, т. зв. безвіроісповідних шкіл.

Ще гірші наслідки мож запримітити в нинішній совітській державі. Навіть соціялістична письменниця др. Ґінсбурґ явно признає, що в російських школах, нині, по усуненню релігії, злочинність

Боротьба Ірляндії [19]

за віру, народність і волю.

Ось вони: допустила їх до урядів, а військові могли дійти до полковника. Знесено теж закон щодо мішаних подруж. Батьки католики могли вже виховувати й учити свої діти, як їм буде до вподоби та посилати до такої школи, до якої схочуть, чи в краю, чи за границею. Католики дістали свободу виборів і участь у судах присяжних.

Робила Англія всі ці уступки ще й тому, бо вела війну з Францією.

Та як в 1797 р. Песамбай предложив законодатним палатам перевести реформу ірляндського сойму, надати католикам повні політичні права — не здобув більшости для своїх внесень. Тоді провідник Ірляндців Генрих Ґраттон закликав:

— Нема вже ніякої надії, щоб вас пересвідчити, або освідомити. Відтепер лишимо вас у спокою й від завтра не побачите нас у законодатних палатах!

Ґраттон і його приятелі додержали слова. „Зєдинені Ірляндці“ пересвідчилися, що годі їм сподіватися, щоб Англія без війни признала народні права Ірляндії.

Що „Зєдинені Ірляндці“ сприяли французькій революції, що тоді визначалася страшною жорстокістю, то ірляндське католицьке духовенство виступило з товариства. Це дуже ослабило товариство. А Англія ширила серед протестантів вісти, буцім то частина католиків, що належала до „Товариства Зєдинених Ірляндців“, хоче захопити владу та на зразок французьких жакобінів вигубити протестантів. Стрівожені англійці в Коннoті в 1795 р. зоружилися під іменем орендкистів і домагалися привернення протикатолицьких законів із часів Вільгельма II. Переслідування цих нових орендкистів змусило півтора тисячки католиків покинути Коннот та переселитися на схід і на південь. Почалися знов переслідування: нищено друкарні, а в кого з католиків найшли оружя, то важко над ним знущалися. Робили це, правда, не так орендкисти, як таки державні урядовці.

Це знов сприяло зростові „Товариства Зєдинених Ірляндців“. В 1796 р. могло це товариство покликати під оружя 300.000 народу. Не було містечка, що не бралоб діяльної участи в пропаґанді.

Який великий вплив мав центральний комітет товариства, свідчить отсе: Комітет видав приказ, щоб кожен добрий Ірляндець здержався від пиття горячих напитків, тому, щоб англійське правительство не могло побирати оплати наложеної на ці напитки. І хоч Ірляндець любить випити, всі Ірляндці перестали ходити до шинків.

Приготовлялося „Товариство Зєдинених Ірляндців“ до воєнної справи з Англією, та боялися зачинати її без помочі Франції. Франція вислала була на поміч Ірляндцям 1.500 війська під проводом генерала Гоша, та перший раз буря не дала висадити війська в Ірляндії, а другий раз Франція дуже поволи підготовляла поміч. А тимчасом Англія взялася нищити „Товариство Зєдинених Ірляндців“. Кількох зрадників, щедро підплачених, видало пляни товариства, виявило вождів і місце засідань. Артура О'Конора й кількох инших зловили й присудили на шибеницю. Записки й листи найдені при них скомпромітували приятелів. По кількадневному трусі домів, із найдикішою брутальністю, повязнили значне число Ірляндців. По домах Ірляндців ставили вояків, що буцімто мали шукати за забороненим оружям. Ці вояки, а радше звірюки, допускалися страшних надужить. Змусивши господаря дому з усею родиною бути в хаті в часі їх знущань протягом кількох днів, вичерпавши його комору й пивницю, брали його на тортури, щоб змусити віддати оружя, що його може й зовсім немав. Нераз обдирали їх зі шкіри, часом вішали на час, потім клали на землі, а коли прийшли до

зросла шість разів. Серед дітий панує лінивство та неморальність.

Це є наслідки нового большевицького закона. В 121. артикулі тогож читаємо: „навчання релігії дітий, а взагалі недолітків в державних і приватних заведеннях підлягає карі тяжкої вязниці до одного року.“ В тому йдуть большевики вірно за „заповіддями“ творців соціялізму, бо вже Лібкнехт в 1890 р. кликав на соціялістичнім зїзді в Галле: „Мусимо змобілізувати школу проти Церкви, а вчителів проти священиків.“

Всупереч кличеви: „Релігія — це приватна річ“, всупереч голошеній свободі віри, комуністи нищать релігію і збещещують її на очах дітий і молоді. Кров стигне в жилах, коли читаємо про ті богохульства, якими большевики кормлять молоді душі. В многих комуністичних школах діти кінчать науку богохульною піснею: „Ідім до неба, щоби звідтам прогнати Бога!“ Та Бога прогнали вже передше з молоденьких сердець і душ. Бога, що по словам Давида „звеселює нашу молодість.“

А школа, з котрої „прогнано“ Бога стає, як каже один французький учений, кузнею будучих злочинців.

В Польщі мали ми примір, як дуже „не на руку“ соціялістам наука релігії в школах. Вони то завзято накинулися на міністерський обіжник в справі релігійних практик дітий у католицьких школах. Вправляло соціялістів у лють це, що обіжник цей уважає релігійні практики за часть науки релігії, так, як фізичні досвіди становлять конечну часть науки фізики.

Та й наші, українські радикали й сельроби не стоять у тім позаду польських соціялістів. Кілько то нісенітниць виписують вони на віру, на релігію, на священиків по своїх часописах. Та як дуже хотілиби вони захопити в свої руки провід нашого приватного шкільництва, нашої „Рідної Школи“, щоби усунути з неї релігію. Та за короткі їх руки. Весь український загал свідомий того, що релігія в школі — це заборело проти неморальности, злочинности, підлоти і злоби, що їх большевицькі наймити бажалиби защіпити в українськім народі.

—o—

Зі світа

Протест литовських студентів

До Риги, де відбувався зїзд „Союза студентів прибалтійських держав“, приїхали між иншими литовські студенти. По своїм приїзді вони запротестували проти приняття на цей зїзд польських студентів. Перед відїздом литовської делеґації в Ковні, на тамошнім університеті відбулося протестаційне віче проти львівських першолистопадових подій. На вічу тім промовляв між иншими бувший міністер закордонних справ Пурицкіс, котрий висказав надію, що незабаром Львів і Вильно будуть свобідні.

Під подихом гураґану.

В днях 24. і 25. листопада ц. р. над північною Німеччиною шаліла страшна буря. Спричинила вона величезні шкоди на берегах Балтійського моря. Гураґан розірвав на три части остров Сильт. В околицях Гамбурґа страшне спустошення. Кількадесять кораблів, що находилися на морі в части ушкоджені, а в части затоплені. Гамбурська радіотелеґрафічна стація одержала протягом ночі кількадесять зазивів о поміч. Один корабель, якому пощастило причалити до пристані, стрінув по дорозі 5 потапаючих кораблів. Буря шаліла також і на англійськім побережу. В часі бурі слідували страшні зливи в цілій північно-західній Европі. Наслідком злив наступила повінь на всіх ріках пів. Німеччини, Голяндії, Данії. Також на Атлянтійськім Океані від кількох днів шалів страшний гураґан. Після вісток з Анґлії, втопилося в Атлянтику около 20 більших і менших кораблів.

Пошесть тифу.

У Франції, в околиці Ліону від кількох днів панує грізна пошесть тифу. До тепер занедужало три тисячі осіб. Та лише 800 знайшло приміщення в шпиталях. Померло вже 7 осіб. Французька влада видала ріжні розпорядки до боротьби з тою пошестю. Причиною її є правдоподібно численні канали.

Будівельна катастрофа.

Дня 26. листопада ц. р. завалилася в Відні при вул. Альзербахштрассе стара триповерхова камениця. Жертв в людях не було, бо всі мешканці щасливо в час утекли. На одній стіні завеленої камениці зовсім неушкоджені заховалися лиш 2 образи Пр. Діви Марії і св. Йосифа. Мешканці переконані, що Пречистій Діві та св. Йосифови завдячують своє врятовання.

Крадіж документів.

В Букарешті, з державного архіву хтось викрав акти прилучення Банату до Румунії. Цей документ підписали члени Народної Банатської Ради, ще 1. грудня 1918 р. Слідство ведеться в тайні, бо тую політичну крадіж мав довершити один визначний румунський достойник.

себе знов вішали. Коли биттям порвали тіло на шматки, то посипали рани солею та перцем. Так було в містах. По селах радили собі коротше. Село, що йому приказали зложити якусь скількість оружя, а воно не могло доставити його, палили, а людей вибраних жеребом розстрілювали.

Всі ці знущання не спинили повстання Ірляндців. Вони тільки більше доливали оливи до огню. Виходило на таке, що Анґлія сама хотіла довести до повстання, щоб так одним махом вирізати Ірляндців на боевищи.

Повстання вибухло 1798 р. Одної ночі здерли всі ринви на домах, щоб перелити їх на кулі. Селяне по лісах стинали ратища до спис. Три до чотири тисячі оружних людей спішно подалися на Деблин, де тюрми були переповнені патріотами.

Так почалося повстання. Та Англія вже заздалегідь була забезпечилася проти нього. Повстанці не могли продістатися до міста й тільки обложили його та перервали злуку Дебліна з південними провінціями цим, що зайняли простір між Деблином і горами Ввіклов. Перша битва розігралася на горбі Тара, де то колись відбувалися ірляндські народні збори. Анґлійці здобули це місце, але ця перемога дорого коштувала їх. І хто зна, чи колиб проводили були Ірляндцям вожди, що їх завчасу увязнили та повбивали Анґлійці, чи не пропалоби було анґлійське військо.

Причинилося до невдачі повстання й це, що не було єдности й одностайности. Замість, щоб почати повстання в одному дні та в одній годині, скрізь розрух починався поволи, комітети ждали, аж поки розрух наблизиться до них, щоб прилучитися до нього. Анґлійські ґенерали та влада мали час зібрати росипані відділи війська, що пропалиби були, колиб повстання вибухло було одностайно. Тільки в південних провінціях, де повстання зросло доволі скоро, Ввексфорд дістався в руки повстанців і там утворили вони ірляндське тимчасове правительство. (Виконний Директоріят Ірляндської Республики).

Та вся діяльність цего тимчасового правительства обмежувалася до пустих маніфестів, зазивів до оружя та проклямацій. Ніякого діла, ніякого рішучого підприняття не виявили представники цего директоріяту. Тай вплив його був дуже обмежений. Зелені прапори з кличами: „Ірін понад усе!“, „Воля або смерть!“, що маяли на мурах і будинках Ввексфорду ще не робили цього міста столицею й огнищем ірляндського повстання. Не стало гармат. На горбі, що піднімався значно над містом, заложили свій табор, бо здавалося їм, що лекше буде його боронити, як місця позбавленого гармат. Тай у всіх зустрічах повстанців з Анґлійцями, легка анґлійська артилерія змітала повстанців. Вониж не мали чим відстрілюватися й у бігу нищили ворожі батерії. А це коштувало багато жертв. При наступі на Рос у ґрафстві Корк, гармата великого калібру стріляла картачами й не пускала повстанців до воріт міста. Тоді один повстанець продістався аж до гармати, всунув руку в її дуло й кричить до товаришів:

— „Ходіть, ходіть, я вже заткав їй пащу!“

Про хоробрість і благородність повстанців свідчать записки лорда Месґрев. Він, як аґент англійського правительства, бажав представити Ірляндців в некорисному світлі, та мусив признати противне.

Августин Тієрі на основі записок Месґрева пише таке:

„Католицькі священики, що сливе всі мали степені в війську повстанців, своїм впливом переприняли зневажування протестантів, що не належали до числа союзних членів, які впрочім, з політичного огляду не могли їм нiщо закинути.

(Дальше буде.)

Вісти з Німеччини.

В німецькім парляменті від довшого часу великий шум викликувала справа будови воєнного панцирного корабля. Проти тої будови виступали найбільше комуністи, які домагалися загального голосовання в тій справі. Таке голосовання відбулося й внесок комуністів та соціялістів перепав великою більшістю голосів, які заявилися за будовою панцирника.

Большевицькі шпігуни.

В Лотві над Балтійським морем викрито шпігунську большевицьку орґанізацію, до якої належали військові підстаршини й урядники. Всім обжалованим доказано звязки з чрезвичайкою.

Арештовання епископа.

Большевицькі власти арештували православного епископа Арсенія й кількох священиків. Арештованим закидають протиреволюційну діяльність.

Німецьке відзначення.

Німецьке товариство ратовання розбитків відзначило срібними медалями капітана і другого старшину німецького корабля „Самос", котрий у серпні с. р. виратував польських летунів Ідзіковського й Кубалю, в часі невдалого перелету через Атлянтійський Океан. Так з нагоди польського лету — Німці одержали гарне відзначення.

Політичний морд.

В Софії, столиці Болгарії невідомі люди застрілили бувшого шефа болгарської поліції Пелева. Убийників не зловлено.

Страшна пожежа.

В Вороніжи, в совітах згорів до тла один кінотеатр. Огонь вибух у часі вистави. Згинуло в ньому много дітий. Много з них годі розпізнати, бо згоріли на вуголь.

Катастрофа на морі.

На морськім шляху між Нюйорком а Буенос Айрес пішов на дно дня 12. листопада з невислідженої причини анґлійський корабель „Вестеріс". Віз він 338 пасажирів, з яких 118 втопилося в морі. Коротко перед затопленням командант корабля зажадав від перебуваючих на морі кораблів бездротним телеґрафом помочі. Та заки вони прибули на місце випадку, корабель пішов на дно. Спішачі з помічю кораблі вратували лиш пару човнів із пасажирами втопленого корабля. Тепер ведеться слідство, щоби викрити, хто завинив у тій катастрофі.

Катастрофи-випадки.

В Чехах, на лінії Прага-Знойно поспішний поїзд зударився з тягаровим. Дві жінки, дитина й залізничний урядник убиті, около 30 осіб ранених. — У фабриці стали під Штрасбурґом розтопленою сталею попарилося смертельно сімох робітників. Одного робітника розтоплена сталь залила цілком. — Дня 23. листопада відчули в Букарешті, в Румунії сильний землетрус. В часі землетрусу чути було підземний гук.

—0—

Баламути

Як ми вже писали, митрополит, станиславівський та перемиський епископи видали вступні зарядження щодо парцеляції надвишки ерекціональних ґрунтів.

Тільки появилися ці розпорядки, вже ріжні баламути зачинають кирини-ти, ширити баламутство в народі. Пустився на таке баламутство несвідомого населення й „Громадський Голос". Очевидно не на це, щоб помогти бідним, безземельним, а тільки, що спекти свою печеню ввести неспокій і непорозуміння в громаді та виставити себе, опікуном бідного народу. І кричать у „Громадському Голосі", буцім то митрополит і епископи спекулюють землею тай „поучують" нарід, що парохіяльними ґрунтами мають моральне право розпоряджати лише парохіяльні громади через свої повновласні парохіяльні комітети, вибрані загальним, тайним, рівним і пропорціональним голосуванням усіх членів парохіяльних громад. Ну, ну гарно би вийшли церкви, якби їх майном могли розпоряджатися соціялістично-радикальні крикуни вибрані таким голосуванням. А такий вибір можливий, бо при виборах дуже часто виходять не заслужені люде, а ці, що багато кричать та обіцяють багато. Ой знаємо, як господарять такі „вибранці" народним добром нераз. Кілько то потратили вони по наших селах і містах народнього добра: читальняних, а навіть церковно-братських маєтків...

Сам „Громадський Голос" признає, що епископи наші по закону мають право на це й тому баламутить нарід „моральним" правом. А тимчасом моральне право епископів дбати, щоб маєток церковний не пропав. Що сказалиб люде про такого господаря, що він поле вартости 1000 долярів, продавби за 500 дол., а то й 100 дол., хоч має купця, що дає йому 1000 дол. Сказалиб, що він або несповна розуму, або марнотратник. Правда, якийсь богатир, що має великий маєток, може бідному продати щось із нього, за півдурно, а навіть і подарувати. Це його власність і йому вільно. Але майно загальне, власність прим. читальні „Просвіти", чи „Сільського Господаря" не вільно ні за півдурно пускати, ні роздаровувати. Такий Виділ, що таке робивби, це марнотратники й Головні Виділи Товариства потягнулиб їх за це перед суд. Тимбільше не вільно так робити з майном церковним. Тому наш митрополит і наші епископи, як добрі господарі, мусять дбати, щоб церковне майно не зменьшилося, а противно зросло. Так вони й зробили, коли мусять парцелювати ерекціональні землі. Значить митрополит і епископи мають за собою й формальний закон і моральне право.

Кричить „Громадський Голос" буцім то кривда для безземельного й малоземельного селянства. Чи справді так? І безземельний і малоземельний може чейже позичити собі грошей на купно в якомунебудь нашому банку, а потім сплачувати ратами. Йомуж усе одно, чи платити рату за землю чи в банку за позичку. А Церкві не все одно! Може хтось узяти поле, а потім не дбати про нього, господарити лихо й не могти ме заплатити рати. А може бути й такий несовісний, що не схоче платити. Скаже, так, як учить „Громадський Голос", що це громадська земля, а він член громади й йому належиться земля „за дурно". Щож тоді? Тоді Церква мусілаб із ним позиватися. І знов булаб „кривда", знов „Громадський Голос" виступиви в обороні „покривджених". Щоб до цього не допустити розпорядили митрополит і епископи, як верховні керманичі ерекціонального добра, щоб при ліцитації зложив купуючий бодай третину купної ціни, а решту до року.

Про це, що „Громадський Голос" кричить: „Ані сотика до епископських фондів" — не будемо говорити. Це пустий демаґоґічний крик. Церковне добро є церковне добро! Епископи є зверхниками своїх епархій і вони мають людське й Боже право кермувати цим добром, а більше ніхто.

І нінащо це здасться ввесь цей радикальний крик — хіба що наробить шкоди, бо збаламутить темний нарід. Нарід свідомий, вірний св. Церкві та слухняний своїй церковній владі не дасться збалалутити. Вони знають, що митрополит і епископи мусять дбати про церковне добро й подбають як слід.

—0—

Важне для господарів

Кривання безрог у хліві.

Не рідко можна завважати, що безроги в хліві на око нагло зачинають кривати. Люде думають, що безрога поховзнулася тай що стовкла собі жилу й воно скоро минеться. Аж коли безрога довго не перестає кривати, оглядають господарі ноги безроги. Можна лиш бачити, що сустави напухли. Коли потиснути напухле місце, звіря відчуває біль. Ці болі відчувають вони й при біганні. Тому безроги кривають і стараються наскільки можуть шанувати ноги. Тому теж нерадо встають, тільки здебільша лежать спокійно й очевидячки бояться рухати ногами. Це перше кривання, то початок т. зв. рахітіс, кривухи. Кривуха це не якась окрема недуга безрог. На кривуху нездужають і інші звірята тай птиці, ба й люде (англійська недуга). Причини цеї недуги треба шукати в недостачі мінеральних складовин — головно вапна — в поживі. Що саме звірята, які ростуть, потребують багато вапна, щоб кости все скріплювалися — головно, коли їм дається обильний корм — то кривуха появляється передусім у молодих, годованих на сало свиней. Такі свині потребують найбільше мінеральних складовин. Пізнати це по цім, як жадно вони риють свіжу землю. Шукають при тім не тільки хробів, плодів та коріння ростин, але проковтують радо й саму землю, бо в ній є всі мінеральні складники потрібні до витвору костей і загалом до здоровля безрогам. Безроги, що мають нагоду рити землю, ніколи не матимуть кривухи. Тому добре свині, що так кривають, випускати на волю, поки земля ще не замерзла. Тай здорові свині треба час від часу випускати, щоб оминути занедужання на кривуху. Добре це ще й тому, бо на свіжому повітрі кров і легені збогачуються свіжим киснем,

що теж дуже причиняється до зросту. Тай рух розбуджує охоту до їди. Так держані безроги їдять добре й не перебирають у харчах. Коли земля вже замерзне добре давати безрогам пісок змішаний із старим тинком із муру та потовчений вугіль із дерева на дошку, чи в корито. Можна також мішати до поживи крейди та соли. Хоч усеж таки не заступить воно природної землі, бо в ній є всі складники. Тай із солею треба бути обережним, бо вона може стати безрогам отруєю. Відповідно до віку безроги, не можна їй давати більше як 5—15 ґрамів. — Крім горі поданої причини, причиною кривання безрог може ще бути свинська зараза та рожа (бешиха). Свинська зараза виступає здебільша в вогких хлівах і лучиться з недугою легенів. Тому безроги дуже кашляють. Коли їх лишити в таких хлівах, то гинуть одна за одною. При рожі гинуть свині вже звичайно до трьох днів. Та є й недуга подібна до рожі, що легко проходить, це т. зв. цегляна віспа. При цій недузі безроги теж кривають. Також і при цих усіх недугах треба у погідні, соняшні дні випускати безроги на двір.

—o—

ДОПИСИ

МОЛОДЯТИН. Дня 9. XI. 1928. перевела жандармерія із Печеніжина в селі Молодятині основну та безрезультатну ревізію в місцевій кооперативі, у громадянина Володимира Жупника та місцевого пароха о. Константина Балицького. Спеціяльною опікою жандармерії втішаються від виборів Вол. Жупник та місцевий парох, що находиться чомусь у виїмковому стані. Хоч це полоса далеко не погранична, мусить парох зголошувати приїзжих до трох годин. Дітий, що їздять на лекцію до Коломиї спиняє жандармерія стягаючи протокол, чого їздять, що везуть. Селом розпитують у людий чи не мав парох з ким якої неприємности, де їздить, хто до него приїздить, що в церкві говорить, які треби бере, а то частенько поперебирані самі підглядають. У вакації безпокоять заєдно тих самих гостей, питаючи документів, хоч все своєчасно і в порядку зголошено і вони так находять. Лучаєсь, що листи розпечатані приходять. Подібної долі зазнає Волод. Жупник, якому в часі виборів опечатано хату, що і досі нерозсліджено мимо заходів і урґенсів покривдженого. Можеб панове посли занялися сим ласкаво та поінтерпелювали чи живем у виїмковому стані і чиїм бажанням оця секатура горожан?!

—o—

Відозва до українського громадянства.

Головна Управа „Рідної Школи“ просить о негайне присилання жертв на покриття шкід нанесених Товариству нападом 1. листопада ц. р. Всякі жертви просимо або складати в „Рідній Школі“ у Львові, Ринок ч. 10. II. п., або присилати чеками „Рідної Школи“ зглядно почтовими переказами, або давати на лісти „Рідної Школи“ на руки уповажнених ‘‚Рідною Школою“ осіб.

Від Головної Управи „Рідної Школи:

І. Кокорудз, голова. Мартинець, секретар.

Ковітні винаходи у старім Китаю

Цікаве є, що Китай, який у технічнім розвитку стільки полишився по заду Заходу, знав ріжні винаходи богато століть скорше як Захід. А Захід переняв найважнійші винаходи від Китаю.

Одним з таких винаходів є приміром папір. Винайшли папір у Китаю в 105 році перед Христом. У 751-ім році принесли китайські робітники (полонені в битві біля Самарканду) той винахід до Арабів, а ті принесли його в Европу. Китайського походження є друкарство. Китайці друкували на камінних плитах, на яких вирізували написи. В 4-ім і 5-ім столітті прийшло те примітивне друкарство за посередництвом Арабів на Захід. Так знаний Ґутенберґів винахід друкарської штуки був такий, що Ґутенберґові плити припадково розбилися і він тоді укладав поодинокі букви. Але і той винахід зроблено найперше в Китаю. Насамперед якийсь китайський коваль Пі-Ченґ виробив букви з глини, а потім з металю. Але в Китаю той винахід не поширився.

З Китаю походить компас (бусоля), який напевно Китайцям був знаний ще довго перед Христом. Уживали того компаса лише на мандрівках на суші. Щойно в 342 році згадується про компас на кораблях, а в 9-ім або 10-ім столітті компас загально введено для морської плавби. Догадуються, що і компас Араби принесли до Европи.

Старим винаходом в Китаю є і стрільний порох. Той винахід завдячується альхемікам славної минувшини. Вже в початках нашого числення знані були ракети і вибухові матеріяли, а в 4-ім і 5-ім столітті китайські торговельні кораблі були озброєні пальною зброєю. Перша пальна зброя Китайців, то була —здається—ручна ґраната. Ґраната ся була зі свіжих кусників бамбусу; коли вони запалилися, спричинювали страшний гук і були вельми небезпечні. Пізнійше ті кусники бамбуса виповняли експльозивним матеріялом, а потім і залізні коробки виповнювали вибуховим матеріялом.

У китайськім війську був в 12-ім столітті полк вояків, що кидали ручні ґранати. В 1232-ім р. роблено перші гармати, 1253 рушниці, ба навіть трійливих ґазів уживали в китайській армії. В битві під Ліґніцом Монґоли знищили німецьку армію нападсм з ґазами, які приладили китайські інжиніри.

В 13-ім століттю пізнали вони від Китайців і торпеду. Китайці в 3-ім столітті перед Христом мали підводні човни, але вони не поширилися. Мали й панцирники, на яких воювали проти японської фльоти.

Цікавий механічний винахід був би і апарат до літання, який будував фільософ й інжинір Моґ Тіґ у 5-ім столітті перед Христом і далековид (телескоп) у 6-ім столітті після Христа, також саметер у 3-ім столітті перед Христом, а сейсмоґраф у часах перед Христом був точнісенько так сконструований, як і перший сейсмоґраф, який 1860 року сконструовано в Европі.

Загально є знане, що порцеляна і виріб ляку походить з Китаю і деякі медичні винаходи, як приміром щеплення. Китайського походження є вкінці віяльця (вахлярі) і парасолі, а може і циліндер, який є вельми похожий на шапки, що їх у Кореї носять урядовці. Европейські гармонії взяли початок від китайських флетів. Такий один флет з початком 18-ого століття попався в руки одного фабриканта орґанів у Петрограді і він флет примінив до орґанів.' І дитяча забава дійбольо прийшла в 19-ім століттю з Китаю, та найновійша гарна гра маджонґ, похожа на гру в доміно зглядно кістки.

—o—

НОВИНКИ

Жертви політичних вязнів. Важке матеріяльне положення „Рідної Школи“ побільшили недавні листопадові дні. В українських школах „Рідної Школи“ у Львові повивалювані вікна, понищена обстановка. Вчителі вчать у голоді й холоді, без платні уже другий місяць. Перед „Рідною Школою“ тріває далі непевне завтра. На заклик Головної Управи відгукнулися поодинокі особи й Товариства з датками, щоби зліквідувати фінансову кризу „Рідної Школи“. В ланцюху наспівших жертв є дві, що певне зворушать совість навіть найтвердших, найнедоступніщих благородним поривам громадян і громадянок. Дня 19. листопада ц. р. переслали на ратунок „Рідної Школи“ українські політичні вязні з Бриґідок у Львові квоту 20 зол., а українські політичні вязні з Карного Заведення в Дрогобичі квоту 16 зол. Цей високо ідейний почин наших політичних вязнів певно заворушить громадянською совістю тих українських громадян і установ, що досі байдуже відносилися до „Рідної Школи“. Нехайже не буде ні одної української одиниці, ні одної української установи, яка не прислалаб надзвичайної жертви на ратунок „Рідної Школи“. Зробіть це негайно, щоби Ваша совість була чиста, що сповнила свій обовязок! Ви всі, що користуєтеся золотою свободою йдіть за гарним прикладом тих, що томляться в сірих тюремних мурах. Бо вони найкраще зрозуміли ту святу правду, що в рідній школі наша будучність!

Державне свято в Добрівлянах. Польський часопис „Ґазета Поранна“ повідомляє, що заліщицький староста з нагоди польського державного свята видав для Добрівлян, заліщицького повіту слідуючі зарядження: „1. Від 9 год. вечером до 6 год. рано „волочення“ (валенсанє сєн) населення в Добрівлянах без важної потреби зборонене, 2. від 18 год. до 6 год. рано громада Добрівляни обовязана виставити чотирох вартівників коло школи, в цілі забезпечення її, 3. громада кождого дня вишле безплатні підводи до Заліщик в цілі привезення і відвезення одного полійного функціонара, котрий буде через цілу ніч сповняв службу, 4. всі забави і представлення аж до відкликання зборонені, 5. громада з власних фондів сейчас вставить нову шибу в мешканню управителя школи Миколая Демелюка і справить нову хоругов для школи, 6. начальник громади скличе

цілу громадську раду й „урочисто" довершить завішення таблиці скиненої на школі".

Як довго тревала така парада в Добрівлянах, „Ґазета Поранна" не пише.

Страшна смерть робітника. В Сосніцах, в Польщі, в тартаку ґрафа Ренарда робітник Франц Вольний попав під незабезпечену перегородою машинову пилу, яка перерізала його на двоє. Нещасний згинув в одній хвилині.

Самохід під поїздом. Дня 24. листопада під Рожнітовом самохід, яким їхав д-р Урбах із Рожнітова та Михайло Бережницький із Голиня попало на рампі під льокомотиву поїзду. Самохід розбитий, д-р Урбах ранений легко, а Бережницький тяжко.

Пожежа в Замарстинові. В Замарстинові під Львовом при вул. Надбережній згоріла кузня Віктора Ройовського та сусідний дім Кисіля. Шкода виносить 4 тисячь золотих.

Пожежа в Тернополі. В Тернополі, в млині Корнберґа, з незвісної причини повстала пожежа. Поширилася вона так скоро, що заки приїхала вогнева сторожа, всі будинки станули в огні. Весь млин згорів до тла. Шкода виносить десятки тисяч золотих.

Засипана на смерть. В Денисові пов. Тернопіль у каменоломі Фелікса Уейського стався страшний випадок. В часі копання піску зісунулася ціла піскова стіна та засипала Анну Дідів. Нещасна вдушилася під піском.

Пожежа в фабриці. В Татарові згоріла фабрика деревної вовни „Бракіта". Шкода виносить 180 тисяч зол.

Ще жертви ґранатів. Під Ряшевом на однім весіллю в часі стріляння ручними ґранатами тяжкі рани віднесло пару парубків. Подібне нещастя скоїлося в Бокові пов. Підгайці. 16-літний Борух Сабат знайшов у полі ручну ґранату. Щоби перелякати свого товариша Василя Пащака кинув ґранату в його напрямі. Ґраната вибухла та вбила на місці Сабата, а Пащука тяжко поранила. Осторожно з ґранатами!

Спритний обманець. Поліція арештувала в Ременові під Львовом кравця Ігната Макуха, який в одінию монаха збирав безправно гроші на „Захоронку Дитятка Ісус", якої в дійсности нема.

Воздушні катастрофи. Польським літакам не ведеться. В однім дні 20 листопада с. р. приключилися їм аж 4 воздушні катастрофи в ріжних місцях. Літаки порозбивалися, а їх залога потурбувалася важко. Летун капітан Дзюбелло вбитий, механік Мацейовский, та ще один летун, Подвисоцький ранені.

Випадок у Львові. У Львові на вул. Городецькій в трамваю, що віз наладовані збіжям дві причіпки, попсувалася гальма. Наслідком того трамвай наїхав на віз спедиційної фірми Ґутмана. Віз розбитий, коні покалічені, а фірманови Гриньковн Самолазови зломило ногу. Той сам трамвай кільканайцять кроків дальше розбив другий віз. З тяжким трудом удалося загальмувати несамовитий трамвай.

Залізнича катастрофа. Під Торунем у Польщі особовий поїзд із Бидґощі наїхав на самохід. Інж. Навроцький, начальник воєвідського виділу публ. робіт зломив дві ноги, його жінка обі ноги, та дізнала стрясення мозку.

Пересаджування збіжа знали вже в Анґлії тому 75 літ і писали про це в нас. А саме „Зоря Галицька" з 1854 р. ч. 18 з 10. травня пише таке: „В Анґлії зачинають садити збіже й перші проби випали дуже щасливо. Як тільки ростина починає розростатися т. є. в місяці серпні, розділюють на кілька частин і садять знову цю частину окреме, а коли знов пустить парости, пересаджують її на ново. Так із одного зерна дістали 67 ростин, на весну розділили їх на 500 частей, що видали 21.000 колосів і більше як пів міліона зерен". — У нас тоді пересаджування не прийнялося, бо ще люде мали багато землі й досить збіжа й без цього тай цю новинку подано не на науку, а тільки як цікаву вістку. От, мовляв, кільки то хитрий Анґлієць вміє добути з одного зерна.

Збіжа Пшениця двірська 47·25—49·25, пшениця селянська 44·00—45·00, жито галицьке 35·00—36·00, ячмінь галицький броварняний 30·50—31.50, ячмінь на мливо 28·00—29·00, ячмінь пастівний 30·50 31·50, овес галицький 30·50—31·50, кукурудза румунська 44·00—44·50, бараболя промислова 5·00—5·50, фасоля біла 75·00 100·00, фасоля колірова 50·00—55·00, фасоля краса 65·00 –75·00, горох пів-Вікторія 45·00—55·00, горох пільний 57·00 39·00, бобик 30·00—35·00, мішанка паст. в зерні 00·00—00·00, вика 35·00—39·00, сіно солодке краєве прасоване 18·00—20·00, солома прасована 5·00—5·25, гречка 34·50 35·00, льон 72·00 74·00, лубінь синій 21·50—22·50, ріпак озимий 70·00—72·00, мука пшенична 50 прц. 71·00 72·00, мука житна 70 прц. 51·00—51·00, ґрисік кукурудзяний 67·00—70·00, мука кукурудзяна 49·00—51·00, отруби житні 24·75—25·25, крупи гречані 70·75—72·75, пшоно 24·75–25·25, крупи ячмінні 49·25—51·75 пенцак 49·00—51·00, просо краєве 40·00—41·00, макухи льняні 49·00—50·00, конюшина краєва 220·00—250·00, мак синій 125·00—135, мак сивий 100·00 110·00. Мішки ютові виробу Страдом Варта 1·68—1·72, мішки уживані добрі 1·38—1·42

—o—

Смішне

Мудра дитина.

Непослушного синка хотіла покарати мати, але він втік на гору і сховався в темний кутик.

„Чекай, коби мені тато прийшов," крикнула за ним мати.

Прийшов батько і коли довідався про непослух дитини, поспішив сходами до гори.

„То ви татку? Чи мама й за вами женуть? задріботав голосок з кутика. Тікайте осьтут коло мене!"

—o—

Жертви

Зложили жертви на Місійний Інститут ОО. Василіян в Бучачі у жовтни 1928 р.

Бабичі: Буць Павлина 5; Біла: Балаким Дмитро 10; Боневичі: Кострик Василь 2; Борки великі: О. Кравчук Осип 2; Велеснів: О. Малкович Василь 1; Витослав: Кухтяк Юрко 1; Гільче: Бартошук Пелагія 1, Когут Анастазія 1; Григорів: Баран Марія 1; Ґданськ: Баран Анна 5; Данія: Мостова Анна 10; Джурин: О. Івахнюк Никола 20; Жидачів: Сцюрко Теодор 3; Жизномир: Данькович Катерина 1, Данькович Параска 1; Залісє: Катаринчук Микола 1; Зелена: Свищук Іван і Зофія 4; Золотнички: Воронка Параскевія 2; Кривеньке: О. Брикович Іван 5; Криволука: Мерлович Михайло 8.85; Кобаки: О. Мелимука Юрій 3, Сілінська Нідія 2; Курдибанівка: Крушельницький Гнат, Юстина, Йосиф, Текля 4, Дрогомирецька Текля 1, Кружок Дівчат на руки Вишатицької Марії 7; Ласківці: Войтович Андрій 2, Сивак Ксеня 50 с.; Львів: Копистянські Зофія і Стефа 4; Лисків по 1 зол.: Кассараба Марія, Кассараба Влодзьо, Бабій Семко, Филипчук Федьо, Угриньчак Гриньо, Кос Федьо, Хромяк Дмитро, Ямнич Микола; Ліски: Прокопів Василь 1.50; Медведівці: Дзюрбан Василь 60 с.;

—o—

З нинішним числом розсилаємо нашим Вп. Передплатникам ілюстрований стінний календар „Рідної Школи" на 1929 р., на якому переглядно представлений стан українського шкільництва під Польщею і дотеперішний доробок „Рідної Школи". — Ціни не установлюємо ніякої, а добровільні датки (не менші як 50 сот. від 1 примірника) прохаємо присилати залученими чеками на кошти друку цього календаря, які ненадійно зросли через знищення першого накладу в часі кривавих подій 1. листопада ц. р. — У кого з ріжними часописями назбиралосьби більше календарів, той зволить передати своїм знайомим і спонукати їх, щоби й від себе післали жертви на „Рідну Школу". — **Гол. Управа „Рідної Школи" у Львові, Ринок 10.**

Переписка Адміністрації

Повідомляємо наших П. Т. Передплатників із Добрян, Попелян і Пісків, що ми висилаємо правильно „Правду" усім тим, які зложили передплату.

Якщо кому часопис пропаде в дорозі, так просимо вносити на місцевій почті рекламацію, (яка нічого не коштує), а ми сейчас дішлемо бракуюче число.

Місійний Інститут оо. Василіян у Бучачі повідомляє, що дня 25. листопада ц. р. відправився в місцевій монастирській церкві співана Служба Божа за Ктиторів, Добродіїв і Членів Місійного Союза, а вихованки Інститута в тім дни молилися й приняли св. Причастіє в їх наміренню. — **Управа Інститута.**

ОГОЛОШЕННЯ

Відповідальний редактор: Антін Лотоцький. З друкарні Вид. Сп. „Діло", Львів, Ринок 10.